

Werkblad Hondengedrag: Kalmerende signalen

De hond blaft voor de mens

Door onze redactie wetenschap
ROTTERDAM, 17 JAN. Zes 'woor-
den' begrijpen wetenschappers
nu van hondengeblaf. Een team
van Hongaarse, Zwitserse en
Franse gedragsbiologen ontwik-
kelden een computerprogramma
dat een blaf indeelt in catego-
rieën: 'vreemdeling', 'vechten',
'uitlaten', 'alleen', 'bal' en 'spe-
len'. Hun resultaten publiceren
ze vandaag in het wetenschappe-
lijke blad *Animal Cognition*.

De onderzoekers analyseerden
opnames van meer dan 6.000 blaf-
fen van veertien honden van het
zogeheten Mudi-ras, een Hon-
gaarse herder. De software stopte
de blaffen in 43 procent van de ge-
vallen in de juiste categorie. Blaf-
fen met de betekenis 'vechten' en
'vreemdeling' herkende de com-
puter het beste, respectievelijk 74
en 63 procent. Eerder was al vast-
gesteld dat mensen, of zij nu hon-
deneigenaar zijn of niet, goed zijn
in het bepalen van de emotionele
lading van hondenblaffen, 'blij',

'angstig' of 'vijandig'.
In tegenstelling tot de mens
blijkt de computer veel beter in
het herkennen van individuele
honden aan hun blaf. In de helft
van de gevallen kon deze de hond
thuisbrengen, terwijl baasjes
zelfs hun eigen hond niet herken-
nen.

Onderzoeker Péter Pongracz
van de Eötvös Loránd universiteit
in Boedapest denkt dat honden
pas zijn gaan blaffen toen zij ge-
domesticeerd werden. „Mensen
begrijpen honden, maar begrij-
pen honden elkaar ook?“, zegt hij
aan de telefoon. „Wolven en
zwerfhonden die zijn verwilderd
blaffen niet.“ Wellicht is het blaf-
fen van honden niet speciaal be-
doeld voor hun onderlinge com-
municatie, maar voor de commu-
nicatie met de mens, denkt Pon-
gracz. „Het is mijn droom dat ik
ooit kan bewijzen dat de menselij-
ke spraak het geblaf van honden
heeft uitgelokt. Het is hun poging
om met ons mee te praten.“

Sonogram van blaf: 'Vreemde'

Sonogram van blaf: 'Alleen'

Figuur 1: artikel NRC

Blaffende honden...

De wetenschappers in het bovenstaande artikel denken dat honden hard hun best doen om met ons te communiceren op de manier die ze ons zien gebruiken: spraak. Maar als ons praten het blaffen van honden heeft uitgelokt, hoe praten honden dan met elkaar?

In de lessen heb je geleerd over gedrag en gedragssystemen. In deze opdracht verdiep je je in een gedragssysteem waarvan onderzoekers hebben bewezen dat het veel wordt gebruikt door honden: kalmerende signalen. Je gaat hiervoor het sociale gedrag van honden onderling en met mensen observeren en beoordelen. Dit doe je op een plek waar honden los mogen rondlopen, zodat je hun gedrag 'in het wild' goed kunt bestu- deren.

Dit heb je nodig:

- Deze werkbladen;
- Pen of potlood;
- Iets hards als onderlegger om te schrijven;
- Hondenkaart Den Haag; plekken waar honden los mogen lopen (tenzij je docent vertelt waar je heen kan gaan om te observeren);
- Horloge (met secondeaanduiding) of stopwatch;
- Internet.

Werkblad Hondengedrag: Kalmerende signalen

Kalmerende signalen - veldwerkopdracht

Honden communiceren bij hun sociale gedrag met elkaar door middel van lichaamstaal. De houding van het lichaam, staart en vooral gezichtsuitdrukkingen geven belangrijke boodschappen af naar andere honden. Honden stammen af van de wolven, die in groepen leven. Voor dieren die in groepen leven, is communicatie erg belangrijk: het voorkomt conflicten in de groep. Door conflicten kunnen dieren namelijk gewond raken, en gewonde dieren maken de groep als geheel zwakker.

Honden proberen instinctief nog altijd conflictsituaties te vermijden en gebruiken daarbij hetzelfde sociale gedrag als wolven. Dit conflictvermijdende gedrag zien onderzoekers als een serie van gedragingen, die ze 'kalmerende signalen' noemen. Al deze signalen zijn bedoeld om aan een andere hond duidelijk te maken dat de bedoelingen goed zijn, dat de hond iets vervelend vindt, of dat het spel te wild wordt. Door de kalmerende signalen probeert de hond de stress bij zowel zichzelf als de andere hond te verminderen. Kalmerende signalen kun je eigenlijk zien als een heel apart gedragssysteem, naast bijvoorbeeld voortplantingsgedrag en territoriumgedrag. Maar er zitten wel gedragingen in die ook bij andere gedragssystemen horen.

Opdracht 1 – Kalmerende signalen herkennen

1. Ga naar een plek waar meerdere honden los lopen (zie de uitloopkaart van Den Haag) en kies een niet aangeliijnde hond om te volgen. Vraag aan de eigenaar of het goed is dat je de hond observeert. Als er geen loslopende honden zijn kan het ook met een hond die losjes aan de lijn loopt.
2. Observeer de hond zeven minuten. Zet elke keer als je één van de onderstaande kalmerende signalen ziet bij de hond in zijn contact met andere honden een streepje in de kolom 'waargenomen' in het onderstaande protocol:

Gedrag	Waargenomen	Totaal
Wegdraaien van de kop		
Wegdraaien van het lichaam		
Likken van de neus		
Geeuwen		
Knipperen met de ogen		
Schudden lichaam		
Langzaam bewegen of bevroren		
Zijdelings andere hond naderen (in een boog lopen)		
Snuffelen aan de grond		
Liggen of zitten tijdens het spel		

Werkblad Hondengedrag: Kalmerende signalen

3. Wat is in het algemeen de motivatie voor het gebruiken van kalmerende signalen?

4. Honden hebben vaak een paar kalmerende signalen die ze heel veel gebruiken. Welke signalen gebruikte deze hond het meest?

5. Een aantal van de kalmerende signalen kun je ook beschouwen als gedragingen uit het (interne) gedragssysteem conflictgedrag. Een hond waarbij twee verschillende moties even sterk zijn, zal vaak intern conflictgedrag vertonen. Geef hieronder twee voorbeelden van kalmerende signalen die je ook als overspronggedrag kunt zien:

1. _____

2. _____

Opdracht 2 – Ontmoeting tussen twee honden

6. Tabel 2 hieronder is een leeg ethogram. Bedenk zelf afkortingen voor het waarneembare gedrag uit tabel 1 en vul die in het ethogram.

Afk.	Gedrag	Afk.	Gedrag

Lichaam wegdraaien (hond rechts)

Neus likken

Snuffelen

Tabel 2: Ethogram kalmerende signalen

Figuur 2: Kalmerende signalen (Foto's van: <http://www.marcelshondenpagina.nl/kalmerendesignalen.php>)

Werkblad Hondengedrag: Kalmerende signalen

7. Gebruik het lege protocol van tabel 3 voor het beschrijven van een ontmoeting tussen twee honden. Beschrijf het hele verloop van het contact tussen twee niet aangeliende honden die elkaar (voor het eerst) ontmoeten, vanaf de eerste nadering tot het einde van het contact. Let daarbij alleen op de kalmerende signalen, en schrijf die in volgorde van optreden op in tabel 3, per interval van een halve minuut.

Tip: als je deze opdracht met z'n tweeën doet, kan je allebei één hond in de gaten houden en later jullie waarnemingen combineren

Tijd	Gedrag (afkortingen uit tabel 2 ethogram gebruiken)
0 – 0,5 min	
0,5 – 1 min	
1 – 1,5 min	
1,5 – 2 min	
2 – 2,5 min	
2,5 – 3 min	
3 – 3,5 min	
3,5 – 4 min	
4 - ... min	

Tabel 3: Protocol ontmoeting twee honden

8. Als een hond aangeliend is en de eigenaar houdt de lijn strak en blijft lopen, dan kan de hond goed in de stress schieten. Het wordt hem zo onmogelijk gemaakt om een aantal kalmerende signalen te gebruiken, die hij nodig heeft om zichzelf en de andere hond te kalmeren. Kijk of je een hond ziet die strak aangeliend is, of bekijk anders de lijst met signalen, en schrijf op welke kalmerende signalen de hond niet meer kan gebruiken:

- _____
- _____
- _____

Werkblad Hondengedrag: Kalmerende signalen

Opdracht 3 – Honden en mensen

9. Ook naar mensen toe, zeker naar hun eigenaars, gebruiken honden kalmerende signalen. Observeer een hond en zijn eigenaar twee minuten en let op kalmerende signalen van de hond naar zijn eigenaar. Welke kalmerende signalen zie je? Hoe reageert de eigenaar?

Kalmerend Signaal	Reactie eigenaar
_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____

Lang niet alle mensen zijn zich bewust van de kalmerende signalen die honden gebruiken om hen iets duidelijk te maken. Als je een hond ziet die naar jou toe kalmerende signalen gebruikt, kun je ze teruggebruiken: kijk weg, wendt je lichaam af, knipper met je ogen. De hond herkent dit en zal minder gestresst/angstig zijn!

Werkblad Hondengedrag: Kalmerende signalen

Gedrag begrijpen – zelfstandig werken opdracht

Deze opdracht doe je als je weer op school bent. Op internet is informatie over kalmerende signalen te vinden. Gebruik deze informatie om de ontmoeting tussen twee honden die je in opdracht 2 vraag 7 hebt geobserveerd te verklaren.

Opdracht 4 – Gedrag verklaren en begrijpen

10. Zoek op internet een of meerdere sites waarin uitgelegd wordt welke boodschappen honden met welke kalmerende signalen proberen over te brengen. Kijk nu terug naar het protocol van vraag 7. Noteer op de achterkant van dit blad de handelingen van de gedragsketen die je hebt waargenomen in twee kolommen (voor elke hond één kolom). Verbind de handelingen met pijlen zoals in het onderstaande voorbeeld in figuur 3.

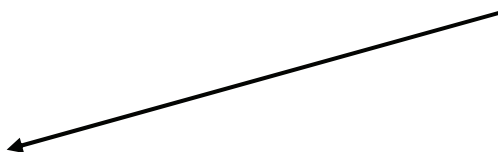
Hond 1

Hond 2

Nadert hond 2 snel

Knippert met ogen en kijkt weg

Gaat langzamer lopen, maakt omtrekkende beweging

Figuur 3: Voorbeeld schema ontmoeting tussen twee honden

11. Kun je een verklaring geven van het gedrag dat de twee honden vertoonden, in termen van prikkels en motivatie? Welke prikkel kreeg de ene hond, en hoe reageerde de andere hond daarop?

12. Ben je door deze opdracht anders naar honden gaan kijken?

